

AUTOGYNOFILI – TEORIEN OM TRANSKØNNEDE ELLER EN BLINDGYDE?

LISA ANDERSEN

København april 2017

Det må altid hilses velkommen, når nogen forsøger at skabe debat eller diskussion om hvorledes man skal forstå transkønnethed, således som Karen M. Larsen (KML) gør det i et nyligt indlæg om autogynofili blandt transkønnede. Artiklen "*Autogynofili – transbevægelsens største tabu*" blev bragt på Vidensbanken for nylig, hentet fra KMLs hjemmeside, hvor den også kan læses.ⁱ

Indlægget giver et sobert referat af teorien om autogynofili, en teori der oprindeligt blev fremsat af psykologen Blanchard i midten af 1980'erne, og som siden er blevet videreført af psykologerne Anne Lawrence og Michael Bailey samt flere andre. Redegørelsen for teorien kan læses hos KML, men hovedtesen er, at MtK transkønnede kan deles i to grupper: en gruppe der seksuelt er orienteret mod mænd (hvorfor Blanchard betegnede gruppen for 'homoseksuelle' transkønnede, på baggrund af det biologiske/tildelte køn). En anden gruppe, orienteret mod kvinder, blev benævnt den 'gynofile' ('gyno-' græsk for kvinde, 'fil-' for det at associere sig med det kvindelige) fordi der var tale om en seksuel orientering mod det kvindelige i al almindelighed. Men især en seksuel drift der var rettet mod, at personens selv (auto-) skulle være kvinde: klæde sig som kvinde, at få feminine kropsformer osv. osv. Senere ændres betegnelserne til 'androfile' (orienteret mod mænd) og non-androfile' (orienteret mod kvinder). Som Lawrence fremstiller det i 2017:

I slutningen af 1980'erne foreslog ...Blanchard, at næsten alle non-androfile MtK transseksuelle fremviste en parafil seksuel orientering som han kaldte autogynofili (svarende til "kærlighed til en selv som kvinde"), som han formelt definerede som "en mands tilbøjelighed til at blive seksuelt ophidset ved tanken om sig selv som en kvinde". (Blanchard, 1989 citeret fra Lawrence, 2017)ⁱⁱ.

Man skal lægge mærke til, at der er to niveauer hos Blanchards: (a) et grundlæggende niveau der består i en *observation* og klassificering af de forskellige fremtrædelsesformer transkønnede udviser – hvor Blanchard i lighed med tidligere forskere havde erfaret, at transkønnede typisk seksuelt var orienteret enten mod kvinder eller mod mænd. Endvidere, at den første gruppe ofte 'sprang ud' senere, ofte var gift og havde børn og havde en fetischistisk, erotisk tiltrækning rettet mod først og fremmest kvindelige beklædningsgenstande og lysten til at iføre sig disse. Disse iagttagelser er blevet bekræftet mange gange i forskellige undersøgelser – hvor udbredt det egentlig er kan vel ikke siges præcist – alle undersøgelser er næsten altid baseret på indsamlede data fra patienter der søger hjælp pga. deres tilbøjelighed, som især tidligere var stærkt tabubelagt, eller fra internetsider, hvis medlemmer vel heller ikke nødvendigvis er repræsentative.

(b) Hvor der ikke er særlig uenighed om at disse iagttagelser er korrekte, er den *teoretiske overbygning* som Blanchard fremsætter, og som bl.a. Lawrence støtter 100%, mere kontroversiel. Næmlig det forhold som blev citeret ovenfor, at stort set alle non-androfile MtK transkønnede er motiveret af den seksuelle drift – de er altså stadig mænd, men med en voldsom erotisk trang til at blive kvinde. Hermed er der tale om en teoretisk overbygning, som skal sige noget om *hvorfor* de fleste MtK transkønnede er blevet til det de er. De er mænd og har altid været det, men har en

'gynofili', oven i købet en 'autogynofili' seksualdrift, men med en mands kønsidentitet, tankegang forestillingsverden osv.

KML beskriver det meget præcist på baggrund af Lawrence's bog om autogynofil ("*Men Trapped in Men's Bodies – Narratives of Autogynephilic Transsexualism*", 2013ⁱⁱⁱ):

De er derfor efter hendes mening mentalt set mænd. Det "kvindelige" ved de autogynofile transseksuelle er i henhold til Lawrence udelukkende at de har et stærkt erotisk begær knyttet til fantasien om sig selv som kvinde, kombineret med et stærkt ønske om at kropsliggøre denne drøm. Og fordi de har et stærkt behov for at få en kvindes krop og mulighed for at leve som og blive set som kvinder, udvikler de en forestilling om at de er kvinder. Dvs. de autogynofile transseksuelles kønsidentitet er et produkt af deres seksualitet. De er imidlertid alligevel fanget i en mands krop, da de ofte føler et desperat behov for at få en kvindes krop.

Det er stærk kost og har fået mange transkønnede op af stolen – ikke noget med en kvindelig kønsidentitet, men lige på og hårdt: en perverteret erotisk drift!

En 'fili' er som tidligere beskrevet en afsporing af den erotiske drift, der jo har det som sit primære mål at sikre artens overlevelse – derfor efterstræber kvinder mænd og omvendt. 'Fili'er' har til de fleste tider været omgærdet med tabu og været betragtet som 'unaturlige' fordi de ikke førte til artens opretholdelse. Dette gælder stadig for mange i vekslende grad: hvor homofili og transkønnethed er blevet mere stuerene, så er f.eks. sadomasochisme og især nekrofil, zoofili og ikke mindst 'pædofili' det slet ikke.

Men 'autogynofili' er åbenbart også, ifølge KML, problematisk, ikke mindst for de transkønnede selv, når hun benævner den som transbevægelsens største tabu (ser frem til at få præsenteret nogle af de andre tabuer ved lejlighed). KML laver endda lidt grin med, at de transkønnede vil have 'transseksuel' forbudt og fjernet fordi det kunne forlede nogen til at tro, at transkønnethed er en 'seksuel afvigelse'. Det fremgår af hele KMLs kommentar, at de transkønnede ikke vil være ved, at de er mænd med en perverteret seksualdrift, hvad hun ikke kan forstå, for det er da mere agtværdigt end at henvise til noget så diffust som kønsidentitet.

Det giver i hvert fald for mig mere mening, at man vil betale en høj pris for at kunne udleve sin seksualitet end for at kunne realisere end mærkeligt udefinerbar "kønsidentitet".

Dette implicerer også, at KML erklærer sig enig i Lawrence og Blanchard's teori

Det fremgår dog ikke hvorfor 'kønsidentitet' skulle være mindre definerbar end 'seksualdrift', de fleste mennesker er jo ikke i tvivl om hvad der er hvad. Ud over ukritisk at accepterer Lawrence's fremstilling fremfører KML ikke egne argumenter for, at teorien skulle være korrekt og tanken om at de transkønnede selv skulle have en fornuftig mening om deres egen tilstand falder hende ikke ind – nej, de er bare bornerte og vil ikke være ved, at deres lille 'fili' handler om noget andet end det de prøver at bilde resten af verden ind – derfor er det tabu, noget man ikke snakker om.

Er der så tale om et tabu? At vi ikke taler så meget om vores forskellige 'fili'er' gælder jo helt generelt i samfundet (de fleste mennesker er vist udstyret med en eller flere efter sigende) – at et menneske er homofil er jo ikke noget tabu i sig selv i dag, men derfor taler man jo ikke ved middagsbordet og med sine gæster om hvor og hvordan og hvorledes. Det hører privatlivet til, er tabuiseret ligesom transkønnedes seksualliv.

Men det er da ikke ildeset at tale om hvorfor og hvordan man er blevet transkønnet – det blev også diskuteret i forskellige fora tilbage omkring årtusindeskiftet da Blanchards og Baileys teori for alvor blev ført til torvs.

KRITIK AF BLANCHARDS TEORI

Dengang blev de også kraftigt diskuteret og for det meste afvist af transkønnede '*teorister*' (enhver der diskuterer dette er jo ikke nødvendigvis '*transaktivist*' som KML formoder – et udsagn der slet skjult antyder, at '*almindelige*' transkønnede er enig i teorien). Den centrale afvisning af teorien var baseret på alternative teorier, især de der tager udgangspunkt i kønsidentiteten og hvor driftslivet, herunder den erotiske drift, er underlagt identiteten eller personligheden. Dette indebærer, at det er den kvindelige identitet der fører til ønsket om at blive en del af det '*kvindelige univers*' –derfor opstår behovet for at klæde sig som en kvinde og ved hjælp af hormoner og operationer at skabe kongruens mellem identitet og krop, og derved i det hele taget søge at '*falde i*' sammen med andre kvinder i alle deres forskellige udtryksformer.

At de kvindelige klæder osv. ofte blev erotiseret forklares ved, at disse behov og ønsker hos den transkønnede opstår i barndommen og udvikles kraftigt i puberteten, hvor også hele det erotiske liv tager sin begyndelse. Når et barn og senere ung person skal håndtere det faktum, at den kropslige fremtoning og den sociale kønslige indplacering i samfundet ikke svarer til den oplevede identitet, opstår der selvsagt stærke ønsker og motiver om at harmonisere denne inkongruens. Det andet køns karakteristika og egenskaber tillægges psykologisk stor værdi og kan derfor blive sammenkædet med den erotiske drift. Det er netop i denne fase i en persons liv, at forskellige livsroller og positioner afprøves via indtagelse af forskellige roller og fantasier, lige såvel som den erotiske energi også afprøves ved forskellige tilfredsstillelsesformer, således at personligheden og kønsidentiteten gradvist udvikles og stabiliseres i mere modne former (for en uddybning af alternative ansatser til en forståelse af det transkønnede, se evt. min omtale af Julia Seranos indsigtsfulde bog^{iv}).

Men transkønnede kan heller ikke kende sig selv i den beskrivelse af, at de går gennem ild og vand for at blive kvinde, alene fordi deres erotiske drift tilsiger dem det. En nyere undersøgelse viser netop, at flertallet ikke kan genkende sig selv i den beskrivelse Blanchard giver af dem – kun 16% var positive mens godt 50% var negative og resten neutrale^v.

Blanchard og Lawrence opstiller således en teori om hvorledes og hvorfor nogle transkønnede er transkønnede, som de transkønnede ikke selv kan genkende sig i. Desuden antager de, at drivkraften er den erotiske drift, som oven i købet med tiden omdanner personens identitet, herunder kønsidentitet, således at personen kommer til at tro at hun har en kvindelig kønsidentitet – men Blanchard og Lawrence ved bedre.

At tanken om, at den seksuelle drift helt overskygger alt andet hos en person, er en rest fra en vulgær-freudiansk tankegang, som var langt mere udtalt i efterkrigstiden og som typisk præger den tid og den måde hvorpå Blanchard teoretiserede over sine iagttagelser. Personlighedsteorier med et andet udgangspunkt, vil have fokus rettet mod personligheden og selvet, herunder kønsidentiteten, og vil modsat antage, at disse var styrende for seksualdriften, som beskrevet

ovenfor. Klart nok, at indflydelsen går begge veje, men personen er andet og mere end sin seksuelle drift.

Hvis Blanchard og Lawrence teori var korrekt, måtte man derfor antage, at hvis driften aftog eller forsvandt, så ville trangen til at udvise den transkønnede adfærd – lige fra klæder til operationer - ophøre. Dette er de inde på, hvilket også fremgår af KMLs referat: hvis personen får hormoner kan driften forsvinde og dermed ønsket om at være transkønnet, men hvis man igen ophører med hormoner kommer driften tilbage.

Dette tager de som et bevis for teoriens rigtighed, men ser man på de mennesker der har gennemført et kirurgisk kønsskifte (dvs. med kastration og hormonel vedligeholdelse med østrogener) så er de stort set alle tilfredse med deres liv og situation og ønsker ikke at gå tilbage – Lawrence har selv lavet en sådan undersøgelse med samme resultat. *Men hvis driften var den centrale motivationsfaktor burde alle jo fortryde.* Tilsvarende forsvinder driften undertiden hos ældre transkønnede, uden at de derfor vender tilbage til deres mandlige alter ego siger Blanchard, men det er bare fordi de har vænnet sig til det ligesom et ældre ægtepar, der stadig holder sammen for hyggenes skyld. At både Blanchard og Lawrence tyer til en så anekdotisk og uvidenskabelig (bort)forklaring må undre.

Den omvendte konklusion er jo meget mere nærliggende: at det er den kvindeligt orienterede kønsidentitet der er den drivende motivationsfaktor for adfærden og ikke seksualdriften, som de stædigt fastholder. Kønsidentiteten ændres ikke fordi kønsdriften forsvinder og mange transkønnede har modsat beskrevet, at når de begynder at tage kvindelige kønshormoner, så finder de ro og tilfredsstillelse, oplever at krop og sjæl nu bedre er i overensstemmelse og en anderledes seksualdrift vokser frem. En udvikling der af de fleste opleves som en stor tilfredsstillelse og dermed ønske og motivation for at fortsætte denne vej.

Men også andre videnskabelige resultater er uforklarlige ud fra teorien. I den tidligere nævnte nye artikel af Lawrence (se note 2) fremvises resultater fra fire forskellige undersøgelser bl.a. af Blanchard og Lawrence selv. Hvis teorien om klart adskilte kategorier skulle være rigtig, så skulle alle non-androgene (altså de der var orienteret mod kvinder) være autogynofile og alle androgene (transkønnede orienterede mod mænd) skulle ikke være det.

Men deres egne resultater viser modsat, at der er stort overlap. Slås alle fire undersøgelser sammen, er der 558 non-androgyne personer, eller afrundet 80%, der er autogynofile – men resten, altså hver femte af personerne, falder udenfor det forventede. Tilsvarende er der omvendt 616 androgyne transkønnede personer, hvoraf 134 eller 22% er autogynofile.

I begge tilfælde falder altså hver femte person udenfor det forventelige i forhold til teorien – dette bekymrer forskerne, men de afviser at det rækker ved teorien; bl.a. fordi de transkønnede, bevidst eller ubevidst, lyver om deres autogynofili – hvilket jo næppe kan gælde for de androgyne! Det empiriske underlag for teorien er altså ikke overbevisende. Lawrence fastholder, at den stærke korrelation de har fundet mellem autogynofili og MtK transkønnethed er nok til at forsvare teorien, men ser bort fra, at selv stærke statistiske sammenhænge mellem to variable ikke nødvendigvis indebærer en årsagssammenhæng mellem faktorerne.

I en senere undersøgelse af Jamie Veale, baseret på et større datamateriale indsamlet fra internettet, viser samme (kritiske) resultater og de uddyber kritikken ved hjælp af avancerede statistiske metoder, der undersøger om hvorvidt datastrukturen peger på en opdeling i de to grupper Blanchard og Lawrence hævder, eller om der snarere er tale om kontinuerlige overgange mellem de to grupper. De finder mest belæg for det sidste – og altså en afvisning af den todelte teori^{vi}. Lawrence afviser resultaterne på grund af datamaterialets kvaliteter, men ikke overbevisende.

Blanchards teori omhandler desuden kun en mindre del af de transkønnede. Han, Bailey og Lawrence fremstiller altså en teori om transkønnede der alene omhandler MtK transkønnede, og heraf kun den gruppe der er non-androgyne – de androgyne har de ikke noget at sige om, ligesom hele gruppen af KtM transkønnede falder udenfor deres teori. Teorien er altså meget partikulær, omhandler kun en lille del af hele feltet, og kan derfor ikke siges at være en teori om hvorfor transkønnede er transkønnede som sådan, men er dybest set alene nogle observationer af forskellige fremtrædelsesformer for transkønnethed blandt MtK transkønnede.

Omvendt kan en teori om kønsidentiteten som del af personligheden meget lettere forklare, at der er tale om forskellige 'kerner' af maskulinitet-femininitet hos hver eneste person, der giver sig til udtryk hos helt almindelige mennesker, hvor der er kongruens mellem kønsidentitet og 'krop', samt i de mange forskellige former for transkønnethed der findes. Og hvor både kønsidentiteten og seksualitetsdriften varierer uafhængigt af hinanden - men naturligvis får et samlet udtryk i det enkelte individ, kønskongruent eller ej.

Personer med autogynofili er således bare én variant. Og ikke en variant der kan forklare hele paletten af transkønnethed som Blanchard og Lawrence og Larsen tror.

Det er ikke at forfægte et tabu at afvise en teori, som man finder dårligt begrundet og valideret, men sund fornuft.

PERSPEKTIVERING

Det er desværre ikke kun Blanchard og Lawrence der har tillid til denne forståelsesmodel for transkønnethed, den deles langt ind i behandlerkredse og blandt psykologer og psykiatere rundt omkring i verdenen. Ikke alene deles af, men danner baggrund for behandlingen af transkønnede eller snarere fraværet af behandling. Lad mig blot afslutningsvis pege på, at denne opdeling i mange år har været helt central i behandlingen af transkønnede på Sexologisk klinik i København.

I en tidligere skrivelse til Sundhedsudvalget i 2013^{vii} gjorde jeg opmærksom på, at årsagen til en konstateret lavere behandlingsprocent blandt danske transkønnede sammenlignet med svenske tilsvarende forekomster, måtte søges i det forhold, at Sexologisk klinik baserede deres afvisning af behandling af transkønnede netop hang sammen med en håndhævelse af denne distinktion mellem transkønnede MtK:

Årsagen til den lavere forekomst fremgår imidlertid direkte af Sexologisk Kliniks jubilæumsskrivelse fra 2010, hvor man anfører, at "I Sverige er der de seneste år blevet opereret en del flere transseksuelle patienter, idet man her har givet gruppen af tidligere transvestitiske mænd mulighed for operation" (Kristensen & Giraldi (2010) viii 25 år med Sexologisk Klinik, kap. 10, si. 78). Det fremgår andre steder i skriftet, at Sexologisk Klinik deler de transseksuelle op i en kernegruppe som de betragter som de egentlig transseksuelle, mens resten, flertallet åbenbart, afgrænses til gruppen af "transvestitiske mænd" som

afvises behandling med diagnosen "Fetichistisk transvestisme" (F65.1 i ICD-10, ix). Bemærkelsesvis fremgår det dog af ICD-10, at fetichistisk transvestisme "kan forekomme som en tidligere fase i udviklingen af transseksualisme" - et forhold som man måske ikke tager med i sine betragtninger når en diagnose skal stilles - men som åbenbart svenskerne og andre moderne behandlingstilgange har blik for.

De "tidligere transvestitiske mænd" er Sexologisk Kliniks betegnelse for de autogynofile – som de afviste/afviser? at behandle netop fordi der er tale om en perverteret seksualdrift, som de ikke mente/mener skulle behandles med hormoner endtsige operationer. Derfor de mange spørgsmål fra klinikens side til folks seksualitet – en seksuel ophidselse i forbindelse med omklædning sendte personen ud af døren og overladt til sig selv. Forløb som desværre alt for ofte er blevet beskrevet af danske transkønnede. De "ægte" transkønnede var gruppen af androgyne transseksuelle som Blanchard og Lawrence kalder dem, men i modsætning til deres anbefalinger om behandling også af de autogynofile med hormoner og operationer, blev de afvist i København.

Siden har man i Danmark på politisk foranledning (mod indstillinger fra psykiatrien og Sexologisk Klinik) fortjenstfuldt fjernet sygeliggørelsen af de transkønnede fra den brugte sygdomsklassificeringsliste (ICD) og vedtaget en ny behandlingsvejledning som måske har ændret på behandlingskriterierne hos Sexologisk klinik – måske ikke? Men tidligere tankeformer, fordomme og teoretiske antagelser forsvinder ikke altid lige let – tiden vil vise om Blanchard's tanker endelig er blevet fjernet fra praksis eller ej.

NOTER

ⁱ <http://tileftertanke.dk/autogynaefili-transbevaegelsens-stoerste-tabu/#respond>

ⁱⁱ Anne A. Lawrence Autogynephilia and the Typology. of Male-to-Female Transsexualism. Concepts and Controversies. European Psychologist, (2017),22 (1), 39–54.

ⁱⁱⁱ Lawrence, A. A. (2013). Men trapped in men's bodies: Narratives of autogynephilic transsexualism. New York, NY: Springer

^{iv} Lisa Andersen (2016): *Et forsvar for feminiteten*. Vigtig bog om transkønnede med udgangspunkt i den transseksuelles særegne situation. Skrevet af en amerikansk kvinde med en ph.d. i biokemi og som med vægt og overbevisende argumenter placerer sig midt i mellem et biologisk og et socialt/socialkonstruktivistisk perspektiv på kønnet. Julia Serano *Whipping girl. A transsexual woman on sexism and the scapegoating of femininity*. Seal Press. Berkeley, 2007. <http://www.thranesen.dk/et-forsvar-for-feminiteten/>

^v I Jaimie F. Veale, Dave E. Clarke (2011): MALE-TO-FEMALE TRANSSEXUALS' IMPRESSIONS OF BLANCHARD'S AUTOGYNEPHILIA THEORY. International Journal of Transgenderism, 2011, 13(3), 131-139.

^{vi} Veale, J. F. (2014). Evidence against a typology: A taxometric analysis of the sexuality of male-to-female transsexuals. Archives of Sexual Behavior, 43, 1177–1186.

^{vii} Lisa Andersen. Kommentarer til antallet af ansøgere til kønsskifteoperationer i Danmark henholdsvis Sverige, foranlediget af Sundhedsministerens svar til SUU af 26 november 2013. <http://www.ft.dk/samling/20131/almdel/SUU/bilag/167/index.htm>

^{viii} Kristensen. E & Giraldi, A.: *25 år med Sexologisk Klinik*. København 2010.

^{ix} ICD-10: <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en#/F60-F69>